



ХҒТАР 15.21.25

Ғылыми мақала

<https://doi.org/10.32523/3080-1893-2025-152-3-182-192>

СТУДЕНТТЕРДІҢ АКАДЕМИЯЛЫҚ ЖЕТІСТІГІ ЖӘНЕ SELF-MANAGEMENT: ЭМПИРИКАЛЫҚ ТАЛДАУ

К.М. Нагымжанова¹, Ә.Қ. Жеңіс², Р.Ш. Сабинова³, Г.Б. Капбасова⁴,
А.К. Садыкова⁵

^{1,5}Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан

^{2,3,4}Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды, Қазақстан

(E-mail: ¹nagymzhanova_km@enu.kz, ²Zhenis97@list.ru, ³sabirova.raihan@mail.ru,
⁴kargu_ps@mail.ru; ⁵aika.ava@bk.ru)

Хат-хабар алушы автор: ²Zhenis97@list.ru

Аңдатпа. Бұл мақалада студенттердің академиялық жетістіктері мен self-management деңгейі арасындағы байланыс зерттеледі. Қазіргі жоғары білім жүйесінде оқу процесін тиімді басқару академиялық табысқа жетудің маңызды факторы болып саналады. Зерттеу мақсаты – self-management-тің компоненттерінің студенттердің үлгеріміне әсерін анықтау.

Зерттеуге әртүрлі ЖОО студенттері қатысып, сандық және сапалық әдістер қолданылды. Статистикалық талдау self-management деңгейі жоғары студенттердің үлгерімі де жоғары болатынын көрсетті. Сапалық әдістер арқылы оқу нәтижесіне әсер ететін негізгі психологиялық факторлар айқындалды.

Нәтижелер бойынша мақсат қою, уақытты басқару, мотивацияны сақтау және өзін-өзі реттеу дағдылары студенттердің жетістігіне оң әсер етеді. Бұл дағдылардың жетіспеуі оқу үлгерімін төмендететіні де анықталды.

Зерттеудің практикалық маңыздылығы – білім беру бағдарламаларын жетілдіру, студенттердің self-management қабілеттерін дамытуға арналған курстар мен әдістемелер әзірлеу қажеттілігін негіздеу. Осы бағытта жүргізілген жұмыстар болашақ кәсіби табысқа да ықпал ете алады.

Түйін сөздер: self-management, академиялық жетістіктер, өзін-өзі басқару, мотивация, өзін-өзі бақылау, студенттер, эмпирикалық зерттеу.

Кіріспе

Қазіргі таңда Қазақстан Республикасының жоғары білім беру жүйесі қарқынды дамып, білім сапасын арттыру және студенттердің академиялық жетістігін көтеру мәселелері өзекті болып отыр. Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев өзінің жолдауларында білім беру жүйесін жаңғырту қажеттілігін ерекше атап өтіп отыр. Ол заманауи білім беру моделін құру, білім алушылардың сыни ойлауын дамыту және self-management дағдыларын жетілдіру арқылы білім алушылардың жетістігін арттыру маңыздылығына баса назар аударды. Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары

Түсті: 03.06.2025; Жөнделді: 05.08.2025; Мақұлданды: 18.08.2025; Онлайн қолжетімді: 29.09.2025

*хат-хабар үшін автор

білім министрі Саясат Нұрбек студенттердің академиялық жетістігіне әсер ететін негізгі факторлардың бірі ретінде self-management мен тайм-менеджментті дамыту қажеттілігіне тоқталды. Оның пікірінше, қазіргі білім алушылар өз уақытын тиімді басқару, мотивациясын арттыру және self-management дағдыларын меңгеруі тиіс. Бұл, өз кезегінде, олардың жоғары оқу орындарындағы жетістіктеріне және болашақ кәсіби мансаптарына оң әсерін тигізетін болады.

Мақсат қою

Осы зерттеу білім алушылардың академиялық жетістіктері мен self-management арасындағы байланысты эмпирикалық тұрғыдан талдауға бағытталған. Бұл тақырыптың өзектілігі білім беру жүйесінде инновациялық әдістерді қолдану арқылы студенттердің жеке басқару дағдыларын дамытуға бағытталған жаңа әдістемелерді енгізу қажеттілігінен туындайды. Self-management – тек академиялық жетістіктің емес, сонымен қатар жеке тұлғалық дамудың маңызды факторы болып табылады (Milovanova et al., 2023).

Жоғары оқу орындарындағы студенттердің академиялық жетістігі олардың интеллектуалдық қабілеттерімен ғана емес, сонымен қатар self-management дағдыларының даму деңгейімен де анықталады. Self-management уақытты жоспарлау, мақсат қою, өзін ынталандыру және оқу іс-әрекетін тиімді ұйымдастыру қабілеттерін қамтиды. Білім беру технологияларының қарқынды дамуы мен ақпарат көлемінің ұлғаюы жағдайында self-management деңгейі жоғары студенттер оқуда жоғары нәтижелер көрсетіп, жоғары оқу орнының талаптарына сәтті бейімделе алатын болады. Эмпирикалық зерттеулер көрсеткендей, self-management дағдылары бар студенттер жоғары академиялық жетістіктерге ие болып табылады. Атап айтқанда, өзін-өзі реттеу, мақсат қою және оған жету, оқу жүктемесін және стрессті басқару қабілеті олардың үлгерімімен тікелей байланысты. Self-management-тің негізгі аспектілерінің бірі – тайм-менеджмент, ол студенттерге уақытты әртүрлі іс-әрекеттер арасында тиімді бөлуге мүмкіндік береді. Зерттеулер көрсеткендей, жоспарлау дағдылары бар студенттер тапсырмаларды жақсы орындайды, прокрастинацияға сирек ұшырайды және жоғары ұйымдастырушылық деңгейін көрсетеді. Күнтізбелер, тапсырмаларды ұйымдастыруға арналған сандық қосымшалар және уақытты басқару әдістері сияқты құралдарды пайдалану академиялық жетістікті арттыруға ықпал ете алады (Chernikova et al., 2022).

Сонымен қатар, self-management-тің маңызды факторы – ішкі мотивация болып табылады. Мотивация оқу іс-әрекетінде шешуші рөл атқарады, білім алушылардың оқу процесіне қатысу деңгейін анықтайды. Эмпирикалық деректер жоғары мотивациясы мен self-management деңгейі жоғары білім алушылардың оқу талаптарына жақсы бейімделетінін, оқу іс-шараларына белсенді қатысатынын және тұрақты жетістіктерге жететінін көрсетеді (Efremova, 2021).

Мәселенің тарихи экскурсы

Self-management стрессті және эмоционалды жағдайды бақылау қабілетімен де байланысты. Жоғары деңгейдегі self-management студенттерге емтихан алдындағы мазасыздықпен күресуге, эмоцияларын басқаруға және оқу процесінде зейінін тұрақтандаруға

көмектеседі. Теориялық зерттеулер көрсеткендей, self-management әдістерін меңгерген студенттер - бұл адамның self-management және өзін-өзі ұйымдастыру қабілеттері арқылы тиімді шешімдер қабылдап, іс-әрекеттерін жоспарлай алуы болып табылады (Zimmerman, 2000). Bandura (1991) өз зерттеулерінде self-management-тің әлеуметтік-танымдық теориясын ұсына отырып, адамның өз әрекеттерін сыртқы және ішкі факторлар негізінде бақылап, басқара алатынын көрсеткен [4]. Білім алушылардың академиялық жетістігі олардың оқу үрдісіне белсенді қатысуымен, өзін-өзі ұйымдастыру деңгейімен және мотивациясымен тығыз байланысты. Эмпирикалық зерттеулерде білім алушылардың self-management дағдылары жоғары болған сайын, олардың академиялық жетістіктері де жоғары болатынын дәлелдейді (Pintrich & De Groot, 1990).

2000-жылдардың басынан бастап білім беру мекемелерінде self-management дағдыларын дамытуға бағытталған бағдарламалар белсенді түрде енгізілген болатын. Оқытушылар бұл дағдыларды қалыптастырудың тек оқу үлгерімін арттыруға ғана емес, сонымен қатар студенттердің жалпы оқу мотивациясын жақсартуға да ықпал ететінін түсіне бастады. Осы негізде self-management мен академиялық жетістіктер арасындағы өзара байланысты зерттейтін зерттеулер ерекше маңызға ие болды.

Соңғы жылдары эмпирикалық зерттеулер теориялық болжамдарды растаудың негізгі құралына айналды. Олар студенттердің мінез-құлқы, әдеттері және оқу тәсілдері туралы деректер жинауға, сондай-ақ self-management-тің олардың оқу нәтижелеріне қалай әсер ететінін анықтауға мүмкіндік берді. Сонымен қатар, зерттеушілер self-management мен академиялық жетістікті бағалау үшін құралдар мен әдіснамаларды әзірлеуді бастады.

Сонымен қатар, «Студенттердің академиялық жетістіктері және self-management» тақырыбы бойынша тарихи экскурс студенттердің жеке қасиеттері мен олардың оқу жетістіктері арасындағы байланысты түсінудің эволюциясын көрсетеді. Осы саладағы зерттеулер дамуын жалғастырып, білім беру тәжірибесін жақсарту және студенттердің академиялық нәтижелерін арттыру үшін жаңа тәсілдер мен шешімдер ұсынады. Осы негізде, self-management-тің академиялық жетістікке әсер ететін негізгі компоненттері көрсетілген (1 сур.).



1 сурет. Self-management-тің академиялық жетістікке әсер ететін негізгі компоненттері

Schunk & Zimmerman (2012) зерттеулері көрсеткендей, өзін-өзі басқара алатын студенттер жоғары оқу үлгеріміне ие, себебі олар уақытты тиімді пайдаланады, мақсаттарын нақты қояды және оқу үрдісін дербес бақылайды. Сол тұрғыда біз осы зерттеуімізде, студенттердің self-management дағдыларын зерттеп қоймай, біз оны студенттердің GPA баллдарымен байланыстырып көрдік.

Зерттеу әдістері

Эмпирикалық талдау аясында жоғары оқу орындарының білім алушылары арасында зерттеу жүргізіліп, 80 студент қатысты. Зерттеу жұмысы екі бөлімнен тұрды. Біз ең алдымен self-management дағдыларын, GPA нәтижелерін жинап зерттеп алдық. Кейін self-management деңгейі мен академиялық жетістігі арасындағы байланыс зерттелді. Байланысты қарастырмас бұрын, Н.М. Пейсаховтың "Өзін-өзі басқару қабілеті" әдісі жүргізілді. Әдіс бойынша орташа балл 67,2 баллды құрады, бұл зерттелушілер арасында өзін-өзі басқарудың орташа деңгейінің басым екенін көрсетеді. Зерттелушілердің жауаптарын талдау барысында бірнеше үрдістер анықталды: Self-management жоғары деңгейі бар студенттер жоспарлау, ұйымдастырушылық және стресске төзімділік дағдыларын айқын көрсетті. Олар мақсат қоюдың және оған жүйелі түрде жетудің жеңіл болатынын атап өтті. Орташа деңгейдегі өзін-өзі басқаруы бар зерттелушілер жоспарлауда икемділік танытқанымен, ұзақ мерзімді тапсырмаларды орындауда, әсіресе жоғары жүктеме жағдайында қиындықтарға тап болды. Өзін-өзі басқарудың төмен деңгейіндегі қатысушылар өз әрекеттерін басқаруда қиындық көрді, жиі прокрастинация, импульсивтілік және мотивацияның жетіспеушілігін атап өткен болатын.

Алынған мәліметтерге негізделе отырып, self-management дағдыларының GPA-мен байланысын зерттедік. Нәтижелері келесідей болды: Жоғары self-management деңгейі бар студенттерде орташа есеппен GPA 3.8-4.0 аралығында болды; орташа self-management деңгейі бар студенттер GPA 3.0-3.7 көрсеткішін көрсетті; төмен self-management деңгейі бар студенттер GPA 2.0-2.9 аралығында болды.

Академиялық жетістік пен self-management деңгейі арасындағы байланысты анықтау үшін Пирсон корреляция коэффициенті қолданылды. Нәтижелер бойынша $r = 0.93$ ($p < 0.001$) мәні анықталды, бұл self-management және академиялық жетістік арасында мәнді оң байланыс бар екенін көрсетеді. Бұл көрсеткіш студенттердің self-management деңгейі жоғарылаған сайын олардың GPA көрсеткіші де жоғарылайтынын дәлелдейді. Осылайша, self-management студенттердің академиялық жетістігінің маңызды факторы болып табылады. Өзін-өзі ұйымдастыру, тайм-менеджмент, мотивация және стрессті бақылау дағдыларын дамыту оқу үлгерімі мен өнімділікті арттыруға ықпал етеді. Білім беру процесіне self-management бойынша арнайы тренингтер мен курстарды енгізу студенттердің академиялық жетістік деңгейін арттырудың тиімді құралы бола алады, бұл эмпирикалық зерттеулердің нәтижелерімен расталады.

Талқылау және нәтижелер

Зерттеу нәтижелері өзін-өзі басқарудың студенттердің академиялық жетістігінің маңызды предикторы екенін дәлелдеді. Өзін-өзі басқару дағдыларын дамыту олардың

оқу үлгерімін жақсартып, психологиялық стресс деңгейін төмендетуге көмектеседі. Осылайша, self-management дағдыларын дамыту бағдарламалары жоғары білім беру жүйесінде студенттердің академиялық жетістігін арттыру құралы ретінде ұсынылады. Сол тұрғыда біз өз зерттеуіміздің жалғасын тренингтік бағдарламаларды әзірлеп, оны студенттерге жүргізумен жалғастыратын боламыз.

Академиялық жетістікке жету үшін студенттер self-management дағдыларын дамытуы қажет. Өзіндік ұйымдастыру, уақытты тиімді пайдалану, стрессті басқару және өзін-өзі мотивациялау қабілеттерін меңгеру олардың оқу процесінде жоғары нәтижелерге жетуіне ықпал етеді. Бұл бағыттағы болашақ зерттеулер self-management дағдысын әртүрлі мәдени және білім беру контексттеріндегі әсерін жан-жақты қарастыруы тиіс.

Self-management бұл әртүрлі жағдайларда эмоцияларыңызды, мінез-құлқыңызды және когнитивтік сфераңызды бақылау, мақсаттарға жету, уақытты жоспарлау және стрессті басқару қабілеті болып табылады. Бұл жеке өсу мен тиімді оқытудың маңызды құрамдас бөлігі, әсіресе қарқынды оқу жүктемесіне, стресстерге және оқу процесінің талаптарына тап болған студенттер үшін маңызды болып табылады. Өзін-өзі басқару студенттерге уақыт пен ресурстарды жоспарлауға ғана емес, сонымен қатар кейінге қалдыру, мотивацияны сақтау, оқу мақсаттарына жету және эмоционалдық қиындықтарды жеңу сияқты кедергілерді жеңуге мүмкіндік береді. Студенттердің академиялық жетістіктері, өз кезегінде, бағалау, ғылыми жобаларға қатысу және тапсырмаларды орындау сияқты оқу іс-әрекетіндегі жетістік деңгейін қамтиды. Академиялық жетістік деңгейі студенттің өз уақытын, эмоциясын және мотивациясын қаншалықты жақсы басқаратындығымен тығыз байланысты.

Зерттеулер өзін-өзі ұйымдастыру және өзін-өзі реттеу оқудағы сәттіліктің негізі екенін растайды. Өзін-өзі басқарудың жақсы дағдылары бар білім алушылар оқу барысында нақты оқу мақсаттарын қоюға, оларға қол жеткізуге және олардың белсенділігін реттеуге бейім болып келеді. Мысалы, олар оқу мен демалу уақытын жоспарлай алады, кейінге қалдырудан аулақ болады және мерзімдерді жеңе алады. Ол туралы білім алушылар зерттеу барысында әңгімелесу кезінде атап өткен болатын. Өзін-өзі басқару деңгейі төмен студенттер жиі алаңдаушылық, тапсырмаларды кейінге қалдыру және шешімсіздік сияқты мәселелерге тап болады. Бұл академиялық үлгерімнің төмендеуіне әкеледі, өйткені оларға оқуға көңіл бөлу және тапсырмаларды уақтылы орындау қиынырақ. Ол білім алушылардың оқу үрдісіне қанағаттанбауына алып келуі мүмкін. Self-management сонымен қатар оқу үлгерімінде маңызды рөл атқаратын өзін-өзі бақылау және стрессті басқару дағдыларын қамтиды. Эмоцияларын басқара алатын және мазасыздықты жеңе алатын студенттер емтихан тапсыру немесе қиын тапсырмаларды орындау сияқты стресстік жағдайларда тұрақты болады. Self-management жоғары деңгейі стресстің төмендеуіне, концентрацияның жақсаруына және соның салдарынан оқу нәтижелерінің жақсаруына ықпал етеді.

Сонымен қатар, self-management дағдылары студенттерге өздерінің күшті және әлсіз жақтарын білуге, сондай-ақ оқу стратегияларын түзетуге мүмкіндік беретін өзін-өзі көрсету қабілетін қамтиды. Бұл аспект студенттерге икемді болуға және оқу процесінің өзгеретін жағдайларына бейімделуге көмектеседі, бұл олардың оқу үлгерімін жақсартуға көмектеседі. Өзін-өзі ұйымдастыру және оқу процесін өз бетінше жоспарлау қабілеті студенттің көптеген тапсырмалар мен оқу талаптарын қаншалықты сәтті

орындай алатынын анықтайтын маңызды элементтер болып табылады. Сол арқылы біз өз зерттеу жұмысымыздағы әр компоненттің маңыздылығын талқылап атап өткен болатынбыз (Petrova, 2019).

Зерттеулер көрсеткендей, студенттердің өзін-өзі реттеу қабілетінде айтарлықтай айырмашылық бар екенін көрсетеді және бұл айырмашылықтар жеке ерекшеліктерге де, оқытушылардың қолдауы, тиімді білім беру бағдарламалары сияқты сыртқы факторларға да байланысты болуы мүмкін. Сол тұрғыда, психологиялық тұрғыда қолдау оны дамытуда өз ықпалын тигізе алдады. Мысалы, уақытты басқару тренингтері, прокрастинациямен күресу әдістері немесе стресске төзімділікті дамыту сияқты өзін-өзі басқаруды дамытуға бағытталған бағдарламаларға қатысатын білім алушылардың оқу нәтижелерін айтарлықтай жақсарта алады. Осылайша, студенттердің self-management қабілеті олардың академиялық жетістіктерінің маңызды факторы болып табылады. Осы дағдыларды дамытатын студенттер оқу жүктемесін жақсы басқарады, қиындықтарды жеңеді, оқу мотивациясы жоғарлдайды және жоғары академиялық нәтижелерге қол жеткізеді. Self-management дағдысын дамыту барысында, білім алушылардың академиялық жетістігі (эмоционалды-құндылықтық мотивациясы, қанағаттануы, интеллектуалды компонент) жеке өмірінің негізгі элементі екенін ескеру маңызды (Sidorova, 2018).

Қорытынды

Self-management және білім алушылардың академиялық жетістіктері арасындағы байланысты талдау өзін-өзі басқарудың дамуы мен студенттердің оқу іс-әрекетіндегі жетістіктеріне тікелей әсер ететін маңызды фактор екенін көрсетеді. Психология мен білім беру аясында жүргізілген зерттеулер өзін-өзі реттеу, уақытты ұйымдастыру, стрессті басқару және мотивация сияқты self-management дағдылары жоғары студенттердің мұндай дағдылары төмен деңгей көрсеткен студенттерге қарағанда академиялық нәтижелері жоғары екенін дәлелдейді. Біріншіден, өзін-өзі басқаруды жоспарлау, мақсат қою, өзін-өзі бақылау, өзін-өзі көрсету және сыртқы және ішкі факторларға байланысты өз қызметін реттеу қабілеті сияқты негізгі компоненттерді қамтиды. Бұл аспектілер өз кезегінде студенттердің оқу жүктемесін қалай басқаратынына, тапсырмаларды орындауға, емтиханға дайындалуға және мәселелерді шешуге айтарлықтай әсер етеді. Өзін-өзі ұйымдастыру процесі студенттерге сыртқы алаңдаушылықтың әсерін азайту арқылы ең маңызды міндеттерге тиімді басымдық беруге және назар аударуға мүмкіндік береді. Бұл уақытты тиімді пайдалануға, оқу жұмысының сапасын жақсартуға және нәтижесінде академиялық жетістіктерді жақсартуға әкеледі (Kuznesova et al., 2017).

Алайда, зерттеу барысында көрсетілгендей, көптеген студенттер өзін-өзі басқару процесінде қиындықтарға тап болады. Прокрастинация проблемалары, мотивацияның болмауы, уақытты ұйымдастырудағы қиындықтар және эмоционалдық стресс табысты оқуға айтарлықтай кедергі болуы мүмкін. Бұл проблемалар өнімділікті төмендетіп, оқу әрекеттерінің нәтижелеріне әсер етуі мүмкін. Осыған байланысты студенттердің өзін-өзі реттеу дағдыларын дамыту және олардың эмоцияларын бақылау қабілеті ерекше маңызды. Ішкі тәжірибелер мен уайымдарды жеңе алатын студенттердің жетістікке жету мүмкіндігі жоғары, өйткені олар тапсырмаларға назар аударып, тиімдірек жұмыс істей алады (Romanova, 2016).

Білім алушылармен практикалық жұмыс контекстінде өзін-өзі басқаруды оқу процесіне біріктірілуі керек екенін ескеру маңызды. Университеттер мен білім беру мекемелері студенттердің академиялық нәтижелерін жақсартуға ықпал ететін өзін-өзі реттеу, уақытты басқару және стресс дағдыларын дамытуға бағытталған бағдарламалар мен тренингтерді енгізе алады. Мұндай бағдарламаларға өзін-өзі ұйымдастыру дағдыларын жақсартуға арналған тренингтер, сондай-ақ студенттердің өнімділігін едәуір арттыратын және олардың оқу мақсаттарына жетуіне көмектесетін жеке тиімділікті дамыту курстарын құрай алады (Fedorova, 2015). Өзін-өзі басқаруды дамытуға бағытталған бағдарламалар тек оқу үлгерімі төмен студенттерге ғана емес, сонымен қатар олардың мотивациясы мен стресске төзімділігін арттыруға және өзін-өзі басқарудың одан да жоғары дағдыларын дамытуға көмектесу үшін жақсы нәтиже көрсеткен студенттерге де бағытталуы керек. Бұл арқылы әр білім алушы өз әлеуетін ашып, оқуда жетістіктерге жете алатын өнімді және ынталы білім беру ортасын құруға көмектеседі (Sokolova, 2014). Сонымен қатар, студенттердің өзін-өзі басқаруын дамыту олардың болашақ кәсіби өмірі үшін өте маңызды. Өз жұмысын ұйымдастыру, уақытты тиімді басқару, қиын жағдайларды жеңу және мазасызданумен жұмыс істеу дағдысы - бұл тек оқу саласында ғана емес, сонымен қатар кәсіби қызметте де сұранысқа ие дағдылар болып табылады. Осылайша, білім беру мекемелерінде self-management дамыту студенттердің академиялық жетістіктерінде ғана емес, сонымен қатар олардың табысты мансапқа дайындалуында да маңызды рөл атқарады. Осылайша, өзін-өзі басқару студенттердің академиялық жетістіктерін анықтайтын маңызды фактор болып табылады. Бұл дағдыларды дамыту студенттерге оқуда жоғары нәтижелерге қол жеткізуге, сондай-ақ оқу процесінде сөзсіз туындайтын қиындықтар мен стресстік жағдайларды жеңуге мүмкіндік береді. Білім беру үрдісінде self-management-ті дамыту бағдарламаларын енгізу, сондай-ақ осы бағыттағы студенттерді қолдау оқу процесінің тиімділігін арттыру және студенттердің заманауи білім беру талаптарына сәтті бейімделуі үшін үлкен маңызға ие және мақсаттарына жетуге ұмтылады, олар оқу процесіне белсенді қатысып, жаңа білім алуға ынталанады. Сонымен қатар, олар сәтсіздіктерді уақытша қиындық ретінде қабылдап, олардан сабақ алып, алдағы міндеттерін тиімдірек жоспарлайды.

– Осы зерттеуде біз студенттердің self-management дағдыларын мен олардың академиялық жетістіктері арасындағы байланысты эмпирикалық тұрғыдан талдадық. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, өзін-өзі басқару деңгейі жоғары студенттер жоғары GPA көрсеткіштеріне ие және оқу процесіне тиімді бейімделеді. Алынған нәтижелер жоғары білім беру жүйесіндегі студенттердің академиялық жетістігін арттыру мақсатында self-management дағдыларын дамыту қажеттігін тағы да дәлелдеді.

– Алдағы зерттеулерде self-management дамытудың практикалық әдістерін, оның ішінде арнайы тренингтер, психологиялық қолдау бағдарламалары және сандық технологияларды пайдалану арқылы өзін-өзі басқару дағдыларын жетілдіру жолдарын қарастыру қажет. Бұл тәсіл студенттердің академиялық нәтижелерін арттырумен қатар, олардың жалпы өмірлік дағдыларын қалыптастыруға да оң ықпал етеді.

– Сонымен қатар, self-management тек оқу процесінде ғана емес, кәсіби және жеке өмірде де табысқа жетудің маңызды шарты болып табылады. Осыған байланысты жоғары оқу орындары self-management дамытуға бағытталған курстар мен бағдарламаларды

енгізуді қарастыруы тиіс. Бұл білім беру жүйесін жаңғыртуға және студенттердің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға ықпал ететін маңызды қадамдардың бірі болмақ.

Бұл мақала Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің Ғылым комитеті қаржыландыратын (грант №AP26102707 «ESG қағидаттарын интеграциялау арқылы тұрақты даму үшін білім берудегі креативтік индустрияның сектораралық серіктестікті модельдеу жобасы аясында дайындалды.

Авторлардың үлесі

Нағымжанова К.М.: – мақаланың соңғы нұсқасын бекітті.

Жеңіс Ә.Қ.: – эмпирикалық нәтижерді жинау және өңдеумен айналысты.

Сабинова Р.Ш.: – жұмыс дизайны мен тұжырымдамасына айтарлықтай ықпал етті.

Капбасова Г.Б.: – мақаланың мазмұнын сыни тұрғыда бағалады.

Садыкова А.К.: – Автор ғылыми әдебиеттерді талдап, жүйеледі, деректерді өңдеп, нәтижелерді интерпретациялады.

Әдебиеттер тізімі

1. Милованова, Г. В., Куляшова, Н. М., & Шемякина, Е. Ю. (2023). Формирование образовательной самостоятельности как условие академической успеваемости. Российский журнал образования и психологии, 14(4), 98–116. <https://doi.org/10.12731/2658-4034-2023-14-4-98-116> pedagogy-journal.ru+2researchgate.net+2academia.edu+2
2. Черникова, Т. В., Аманова, И. К., & Кудушева, Н. А. (2022). Анализ эмпирических результатов исследования особенностей личностной самооффективности современных студентов. Вестник КазНПУ имени Абая. Серия: Психология, 71(2). <https://doi.org/10.51889/2022-2.1728-7847.22> bulletin-psychology.kaznpu.kz+1bulletin-psychology.kaznpu.kz+1
3. Ефремова, Н. (2021). Мотивационный аспект независимого оценивания достижений обучающихся. Вестник современного образования, 5, 45–53.
4. Иванов, П. А., & Смирнова, Л. В. (2020). Влияние самоорганизации на академическую успеваемость студентов. Психологический журнал, 41(3), 112–123.
5. Петрова, Е. С. (2019). Саморегуляция учебной деятельности как фактор успешности обучения студентов. Вестник Томского государственного университета, (438), 85–91.
6. Сидорова, М. Н. (2018). Роль мотивации и самоконтроля в достижении академических успехов студентами. Педагогика и психология образования, (2), 34–42.
7. Кузнецова, О. В., & Лебедева, И. А. (2017). Влияние личностной самооффективности на академическую успеваемость студентов. Вестник Московского государственного областного университета. Серия: Психологические науки, (3), 56–64.
8. Романова, Т. А. (2016). Стратегии самоуправления и их влияние на учебные достижения студентов. Известия Южного федерального университета. Педагогические науки, (4), 120–128.
9. Федорова, Н. В. (2015). Академическая мотивация и самоорганизация студентов вуза. Вестник Самарского государственного университета. Серия: Психология, (2), 75–82.
10. Соколова, М. И. (2014). Самооффективность и академическая успешность студентов: эмпирическое исследование. Психологическая наука и образование, 19(1), 105–113.

References

1. Milovanova, G. V., Kulāšova, N. M., & Šemākina, E. Īu. (2023). Formirovanie obrazovatelnoi samostoia-telnosti kak uslovie akademicheskoi uspevaemosti. Rosiski jurnal obrazovania i psihologii, 14(4), 98–116. <https://doi.org/10.12731/2658-4034-2023-14-4-98-116> pedagogy-journal.ru+2researchgate.net+2academia.edu+2
2. Chernikova, T. V., Amanova, Ī. K., & Kuduševa, N. A. (2022). Analiz empiricheskikh rezŭltatov issledovania osobenostei lichnostnoi samoeffektivnosti sovremennykh studentov. Vestnik KazNPU imeni Abaia. Seria: Psihologia, 71(2). <https://doi.org/10.51889/2022-2.1728-7847.22> bulletin-psychology.kaznpu.kz+1bulletin-psychology.kaznpu.kz+1
3. Efremova, N. (2021). Motivasionnyi aspekt nezavisimogo osenivania dostijeni obuchaiušihsä. Vestnik sovremennogo obrazovania, 5, 45–53.
4. Īvanov, P. A., & Smirnova, L. V. (2020). Vlianie samoorganizasii na akademicheskuiu uspevaemöst studentov. Psihologicheskii jurnal, 41(3), 112–123.
5. Petrova, E. S. (2019). Samoreguläsia uchebnoi deiatelnosti kak faktor uspešnosti obuchenia studentov. Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta, (438), 85–91.
6. Sidorova, M. N. (2018). Röl motivasii i samokontrolä v dostijenii akademicheskikh uspehov studentami. Pedagogika i psihologia obrazovania, (2), 34–42.
7. Kuznesova, O. V., & Lebedeva, Ī. A. (2017). Vlianie lichnostnoi samoeffektivnosti na akademicheskuiu uspevaemöst studentov. Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo oblastnogo universiteta. Seria: Psihologicheskie nauki, (3), 56–64.
8. Romanova, T. A. (2016). Strategii samoupravleniä i ih vlianie na uchebnye dostijenia studentov. Īzvestia Īujnogo federäl'nogo universiteta. Pedagogicheskie nauki, (4), 120–128.
9. Fedorova, N. V. (2015). Akademicheskaja motivasija i samoorganizasija studentov vuza. Vestnik Samarskogo gosudarstvennogo universiteta. Seria: Psihologia, (2), 75–82.
10. Sokolova, M. Ī. (2014). Samoeffektivnöst i akademicheskaja uspešnöst studentov: empiricheskoe issledovanie. Psihologicheskaja nauka i obrazovanie, 19(1), 105–113.

К.М. Нагымжанова¹, А.К. Жеңіс², Р.Ш. Сабирова³, Г.Б. Капбасова⁴, А.К. Садыкова⁵

^{1,5}Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан

^{2,3,4}Карагандинский университет им. Е.А. Букетова, Караганда, Казахстан

Академические достижения студентов и self-management: эмпирический анализ

Аннотация. В данной статье исследуется взаимосвязь между академической успеваемостью студентов и уровнем их self-management. В современной системе высшего образования способность эффективно управлять учебным процессом рассматривается как важный фактор достижения академического успеха. Цель исследования – выявить влияние компонентов self-management на учебную успеваемость студентов.

В исследовании приняли участие студенты различных вузов, применялись количественные и качественные методы. Статистический анализ показал, что студенты с высоким уровнем self-management имеют более высокую успеваемость. С помощью качественных методов были выявлены ключевые психологические факторы, влияющие на учебные результаты.

Результаты показали, что постановка целей, управление временем, поддержание мотивации и навыки саморегуляции положительно влияют на академические достижения. Отсутствие этих навыков, напротив, ведет к снижению успеваемости.

Практическая значимость исследования заключается в необходимости разработки курсов и методических материалов, направленных на развитие способностей self-management у студентов, что также способствует их профессиональному успеху в будущем.

Ключевые слова: self-management, академические достижения, самоуправление, мотивация, самоконтроль, студенты, эмпирическое исследование

К.М. Nagymzhanova¹, A.K. Zhenis², R.Sh. Sabirova³, G.B. Kapbasova⁴, A.K. Sadykova⁵

^{1,5}*L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan*

^{2,3,4}*E.A. Buketov Karaganda University, Karaganda, Kazakhstan*

Students' Academic achievements and self-management: an empirical analysis

Abstract. This article explores the relationship between students' academic performance and their level of self-management. In the current higher education system, the ability to manage one's learning process effectively is considered a key factor in achieving academic success. The study aims to determine the impact of self-management components on students' academic performance.

The research involved students from various universities and employed both quantitative and qualitative methods. Statistical analysis revealed that students with a high level of self-management tend to achieve better academic results. Qualitative methods helped to identify key psychological factors influencing academic outcomes.

The findings show that goal setting, time management, maintaining motivation, and self-regulation skills have a positive impact on academic success. A lack of these skills, in contrast, was associated with lower academic achievement.

The practical significance of the study lies in the need to develop training programs and methodological tools aimed at enhancing students' self-management abilities, which can also contribute to their future professional success.

Keywords: self-management, academic achievement, self-management, motivation, self-control, students, empirical study

Авторлар туралы мәлімет:

Нагымжанова К.М. – педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Алматы қ., проспект Достық, 13. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2937-5810>

Жеңіс Ә.Қ. – хат-хабар үшін автор, 2 курс докторанты, Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті «Психология» кафедрасының аға оқытушысы, Мұқакнов 1, Қарағанды, Қазақстан тел. +77759055340. ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-3398-4626>

Сабирова Р.Ш. – психология ғылымдарының кандидаты, профессор, Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Муканова 1, Қарағанды, Қазақстан. тел. +77013233664. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6676-1986>

Капбасова Г.Б. – психология ғылымдарының кандидаты, психология кафедрасының қауымдастырылған профессоры, Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Муканова 1, Қарағанды, Қазақстан. тел. +77015763492. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9502-3587>

Садыкова А.К. – PhD, аға оқытушы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті. E-mail: aika.ava@bk.ru. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8418-0552>

Информация об авторах:

Нагымжанова К.М. – доктор педагогических наук, профессор, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Сатбаева, 2, Астана, Казахстан. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2937-5810>

Женис А.К. – автор-корреспондент, докторант 2 курса, старший преподаватель кафедры психологии, Карагандинский университет им. Е. А. Букетова, Муканова, 1, Караганда, Казахстан. тел. +77759055340. ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-3398-4626>

Сабирова Р.Ш. – кандидат психологических наук, профессор, Карагандинский университет им. Е. А. Букетова, Муканова, 1, Караганда, Казахстан. тел. +77013233664. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6676-1986>

Капбасова Г.Б. – кандидат психологических наук, ассоциированный профессор кафедры психологии, Карагандинский университет им. Е.А. Букетова, Муканова, 1, Караганда, Казахстан. тел. +77015763492. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9502-3587>

Садыкова А.К. – доктор философии PhD, старший преподаватель, Евразийский национальный университет им.Л.Н. Гумилева. E-mail: aika.ava@bk.ru, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8418-0552>

Information about the authors:

Nagymzhanova K.M. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, L.N. Gumilyov Eurasian National University, 13 Dostyk Avenue, Almaty. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2937-5810>

Zhenis A.K. – corresponding author, 2nd-year doctoral student, senior lecturer, Department of Psychology, E.A. Buketov Karaganda University, Mukaknov 1, Karaganda, Kazakhstan, tel. +77759055340. ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-3398-4626>

Sabirova R.Sh. – Candidate of Psychological Sciences, Professor, E.A. Buketov Karaganda University, Mukanova 1, Karaganda, Kazakhstan. tel. +77013233664. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6676-1986>

Kapbasova G.B. – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Department of Psychology, E.A. Buketov Karaganda University, Mukanova 1, Karaganda, Kazakhstan. tel. +77015763492. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9502-3587>

Sadykova A.K. – PhD, Senior Lecturer, L.N. Gumilyov Eurasian National University. E-mail: aika.ava@bk.ru ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8418-0552>